

משרד החקלאות ופיתוח הכפר

השירותים הווטרינריים ובריאות המקנה, בית-דגן

תאריך: א' באייר תשס"ח
6 במאי 2008

חוזר מספר: משב/ 1/2008

אל:
הרופאים הווטרינריים הרשותיים
מנהלי הלשכות הווטרינריות

הנדון: הטיפול בחתולי רחוב – הנחיות רענון בעקבות פס"ד בג"צ
סימוכין: חוזר מס' ה"2004/ 5 מיום 12.08.04

בחוזר שבסמך דווח על פסק הדין שניתן בבג"ץ 4884/00 לנושא הטיפול בבעיות הנגרמות ע"י חתולי רחוב.

לנוחיותכם, מצ"ב בשנית, הנחיות השירותים הווטרינריים בנדון שנשלחו אליכם ביום 12.08.2004, בנוסחן המעודכן נכון להיום.

כבעבר, את אופי הטיפול בכל מקרה ומקרה עליכם לקבוע בהתאם להוראות הבאות:

- א. ניתן להסתייע בגוף פרטי לצורך טיפול בחתולי רחוב אך ורק לצורך יישום החלטה שקיבל הרופא הווטרינר הרשותי לאחר שביקר במקום בעצמו, בדק ובחן, בהתאם להנחיות המצורפות, את אופי הבעיה הנגרמת ע"י החתולים ואת דרכי הפעולה החלופיות, תוך מגמה של הימנעות מנקיטת אמצעי המתה.
- ב. ניתן להסתייע בגורם פרטי, כאמור, רק אם גורם זה הינו, לדעת הרופא הווטרינר הרשותי, בעל כישורים מתאימים וראויים לטיפול בחתולים.
- ג. בכל מקרה של בחינת אפשרויות הטיפול החלופיות, יש לוודא כי האופציות החלופיות לא יביאו לפגיעה חמורה יותר בחתולים ולהגדלת סבלם.
- ד. יש להקפיד על תיעוד כל שלבי הטיפול, החל מהתלונה שהוגשה, דרך בחינת האמצעים השונים וכלה בהחלטה ובאופן ביצועה.
- ה. יש להקפיד על פרסום מועדי לכידת החתולים כדי למנוע לכידת חתולי בית שיש להם בעלים ועל רישום פרטיהם המזהים של החתולים הנלכדים.

בברכה,

ד"ר רוני עוזרי
מנהל השירותים הווטרינריים בשדה

העתקים:

ד"ר מ. חיימוביץ – מנהל השירותים הווטרינריים, כאן
ד"ר דגנית בן-דוב – הממונה עפ"י חוק צער בעלי חיים, כאן
גב' אפרת אביאני, עו"ד – הלשכה המשפטית, משרד החקלאות ופיתוח הכפר
גב' דינה זילבר, עו"ד – מחלקת הבג"צים, פרקליטות המדינה

הנחיות ביניים לטיפול בחתולי-רחוב

פסק הדין בבג"צ 4884/00 פורסם ביום י"ג בסיוון התשס"ד, 2.06.2004, ובו קבעו שופטי בג"צ קריטריונים המחייבים התייחסות שונה ומחמירה יותר באשר לסמכויות הרשות לטפל במטרדים ובסיכונים הנגרמים ע"י חתולי הרחוב. בפסה"ד, נדרשו השירותים הווטרינריים לתקן את "נוהל כללי לטיפול בחתולי-רחוב" ולהשלימו.

עד להשלמת הנוהל, להלן הרחבה והשלמה לנוהל הקיים:

א.

הגדרות

בנוהל זה:

חתול-בית: חתול שיש לו בעלים.

חתול-רחוב: חתול החי בסביבת האדם, בין בעיר ובין בישוב שאינו עיר, אשר אין לו בעלים והניזון בעיקר מאשפת האדם. (שמות נוספים: חתול-אשפתות, חתול-הפקר, Feral cat, Abandoned cat, Stray cat).

חתולי רחוב מואכלים: חתולי רחוב הניזונים גם ממזון המסופק ע"י האדם באופן ישיר.

בעלים של חתול: אדם המצהיר בכתב, בפני רופא וטרינר רשותי, שהוא האחראי לחתול מסוים החי בבית מגוריו או בסביבתו, ובתנאי שהוא אחראי לשלמו, להגנתו ולרווחתו של החתול, דואג לטיפול צרכי מזונו, לבריאותו התקינה ולטיפולים הנדרשים בו דרך כלל, ועומד בהוראות שנקבעו בחוק לגבי חובותיו כבעלים לרבות חיסונו וסימונו של החתול. בניגוד לחובותיו של בעל כלב, אין בעל חתול חייב להחזיקו בבית, למעט באזור שהוכרז נגוע בכלבת.

בעלים של חתול יכול שיהיה אדם פרטי או ארגון ובלבד שיעמוד בחובותיו כבעלים.

מאכיל של חתול: אדם המצהיר בכתב, בפני רופא וטרינר רשותי, כי הוא אחראי להאכלתם של חתולים בתחנת האכלה מוסדרת.

יש לשאוף להסדרת תחנות האכלה, ע"י המחלקה הווטרינרית הרשותית, בהתאם לעקרונות שפורטו ב"נוהלי טיפול בחתולים משוטטים" שנכתבו ע"י ועדה בראשות פרופ' יוסף טרקל ופורסמו ע"י השו"ט ביוני 2001 ומצורפים כנספח א'.

ב.

הגדרת הפגיעה הנגרמת ע"י החתולים או לחתולים:

טיפול בבעיה הקשורה בחתולי רחוב יבוצע ע"י השירות הווטרינרי הרשותי לאחר קבלת תלונה, בכתב או דרך המוקד העירוני. הרופא הווטרינר הרשותי רשאי לטפל גם בתלונה אנונימית לפי שיקול דעתו.

טרם קביעת דרך הטיפול, יערך במקום בירור שיכלול:

1. ביקור הרופא הווטרינר הרשותי או פקח וטרינרי רשותי לצורך התרשמות אישית.
2. שיחה עם המתלוננים ושיחה עם בעלי החתולים או עם מאכילי החתולים במקרה שהגורם הוא חתולי רחוב מואכלים.
3. בכל מקרה בו הבעיה קשורה בריבוי חתולי רחוב מואכלים – יש לדאוג לבירור מי הבעלים או המאכילים ולדאוג לעיקור האוכלוסייה (לפחות 80-90% ממנה בתוך טווח זמן של חודשים ספורים).

משרד החקלאות ופיתוח הכפר

השירותים הווטרינריים ובריאות המקנה, בית-דגן

בכל מקרה, טיפול הרופא הווטרינר הרשותי בבעיה יכול הנחיות בכתב לגורמים רלוונטיים נוספים ברשות המקומית, וכן לבעלים או האחראים לקרקע או למוסד נשוא התלונה, לצורך ביצוע הפעולות הבאות בכדי למזער את המטרדים הנגרמים ע"י חתולי הרחוב, בהתאם למקרה המסוים:

1. דאגה לתקינות פחי האשפה והמערכת לסילוקה וכן פעולה לשמירה על הניקיון סביב מוקדי איסוף האשפה.
2. צמצום זמינות מקומות מסתור וצמצום זמינות משאבי מזון ומים למעט בתחנות האכלה מוסדרות.
3. בחירה נכונה של מיקום תחנות האכלה.
4. סגירת הפתחים המאפשרים חדירת חתולים למקום בו הם עלולים לגרום למטרד או למפגע.
5. כיסוי ארגזי חול בגני שעשועים ובגני ילדים בעת שלא נעשה בהם שימוש, למניעת הצטברות הפרשות חתולים בהם.

כל רשות מקומית חייבת לדאוג לרשותה יעמוד מתקן או "מקלט" בו ניתן להחזיק חתולי-רחוב לכודים לפחות למשך 48 שעות.

הרופא הווטרינר הרשותי יקבע לאיזו קבוצה שייך המקרה:

I. סיכון בריאותי מוכח: כל מקרה בו נוכחות חתולי רחוב בסביבה נתונה מהווה סכנה מוכחת ומיידית לבריאות בני אדם או בעלי חיים שבחזקתם. מקרה כזה יכול להיות מצב כמו אבחון מחלה זואונוטית מדבקת כמו כלבת, נוכחות חתולים במוסד רפואי כמו מרפאה או בית חולים, או נוכחות חתולים במפעל לייצור או עיבוד מזון.

במקרה כזה ילכדו החתולים שבמקום ויועברו למתקן מתאים. במקרה בו לא ניתן ללכוד את החתולים כיוון שמאמצי הלכידה לא צלחו או שסכנת הפצת המחלה מחייבת פעילות אינטנסיבית במיוחד, יתיר מנהל השו"ט בשדה אופני פעולה אחרים. הנחיות לפעולה כזו יינתנו ע"י מנהל שו"ט בשדה, בכתב.

II. סיכון בריאותי מסתבר: כל מקרה בו קיימות עדויות לכך שחתולים מהסביבה גורמים או עשויים לגרום, בסבירות גבוהה, לסיכון בריאותי לבני אדם או לבעלי חיים שבחזקתם ופעולות המניעה שבוצעו בשיתוף הרשות המקומית ובעלי או מנהלי המקום לא הביאו לפתרון הבעיה. מקרה כזה יכול להיות מצב כמו אבחון מחלה כגון פטרת, נגיעות המקום בפרעושים או קיום סיכון לפגיעה פיזית בבני אדם, במיוחד במוסדות בהם ילדים או קשישים.

במקרה כזה תבוצע הערכת סיכונים. במקרה הצורך ילכדו הפרטים הגורמים לבעיה ויוחלט על טיפול מניעתי כמו הדברת טפילים סביבתית.

מאחר ובמקרים רבים אחד הגורמים המרכזיים לבעיה הוא מיקום תחנת האכלה לחתולי רחוב בסמוך, יבוצע בירור הנושא מול מאכלי חתולים באזור ובמידת הצורך יורה הרופא הווטרינר הרשותי על שינוי מיקום תחנת האכלה או יגביל את מספר החתולים המאושרים לטיפול במקום.

משרד החקלאות ופיתוח הכפר

השירותים הווטרינריים ובריאות המקנה, בית-דגן

III. סיכון בריאותי "מזדמן": מצב בו חדירת חתולים מהסביבה למתקן רגיש, כמו גן ילדים, מוסד רפואי או מפעל לייצור מזון או עיבודו, עלולה לגרום לסיכון בריאותי לאדם. במקרה כזה יש לנקוט באמצעים שעלותם סבירה כדי למנוע חדירת חתולים למתחם. אמצעים כאלה יכללו גידור המקום, סגירת או רישות פתחים (דלתות וחלונות), כיסוי ארגזי חול וכד'. מאחר ובמקרים רבים אחד הגורמים המרכזיים לבעיה הוא מיקום תחנת האכלה לחתולי רחוב בסמוך, יבוצע בירור הנושא מול מאכלי חתולים באזור ובמידת הצורך יורה הרו"ר על שינוי מיקום תחנת האכלה או יגביל את מספר החתולים המאושרים לטיפול במקום.

IV. גרימת מטרדי ריח ורעש: מצב בו נוכחות חתולים בסביבה גורמת למטרדי ריח ורעש שאינם סבירים. במקרה כזה יש לפעול להרחקת החתולים מהמקום ולטיפול סביבתי נאות, למשל ע"י שינוי מיקום תחנת האכלה והגבלת סוג המזון המותר לשימוש, הוראה לגבי שעות האכלה שאינן מפריעות ועידוד עיקור וסירוס החתולים.

ג. לכידת חתולים והטיפול בהם

במקרה בו החליט רופא וטרינר רשותי על צורך בלכידת חתולים, ילכדו החתולים בידי אדם מיומן שברשותו ציוד לכידה מתאים. הלכידה יכולה להתבצע בידי עובד הרשות או באמצעות אחרים שיפעלו תחת פיקוחו ובאחריותו של הרופא הווטרינר הרשותי. שיקול דעת לגבי אופי הפעילות ונתוני החתולים שילכדו יהיה של הרופא הווטרינר הרשותי בלבד!

בכל מקרה בו מבוצעת לכידת חתולים, יוודא הרופא הווטרינר הרשותי כי מתקיימים התנאים הבאים:

1. פורסמה הודעה על מועדי הלכידה כדי לאפשר לבעלי חתולי בית להשאירם סגורים כדי למנוע לכידתם.
2. הלכידה וההובלה של החתולים הלכודים מבוצעות באמצעים מתאימים תוך מזעור הסבל הנגרם לחתולים עקב כך.
3. כל חתול שנלכד יירשמו פרטיו המזהים כגון צבע, סמנים מיוחדים והמקום המזויק בו נתפס. העתק מהטופס בו נרשמו הפרטים יוצמד לכלוב בו יוחזק החתול במתקן שאליו הובל.
4. חתולים שנלכדו יועברו למתקן הרשות או למתקן מתאים אחר שאושר ע"י מנהל הלשכה הווטרינרית האזורית.
5. הרופא הווטרינר הרשותי יאפשר לארגון למען בעלי חיים או למאכל חתולים לקבל לרשותו חתולים שנלכדו ובלבד שיתקיימו התנאים הבאים:
 - א. אין סיבה רפואית המונעת העברתם לרשות אחר.
 - ב. מקבל החתולים מתחייב לטפל בהם ולדאוג לרווחתם.
 - ג. החתולים יועברו למתקן מאושר או ישוחררו בתחנת האכלה מסודרת.
 - ד. הרופא הווטרינר הרשותי במקום אליו יועברו החתולים מאשר העברתם אליו.
 - ה. לפני שיחרורם, החתולים עברו עיקור, חיסון וסימון כנדרש.

משרד החקלאות ופיתוח הכפר

השירותים הווטרינריים ובריאות המקנה, בית-דגן

6. במקרה בו לא נתאפשרה העברת החתולים לרשות גורם מתאים וחלפו 48 שעות מרגע הגיעם למתקן, רשאי הרופא הווטרינר הרשותי להורות על המתתם. למרות האמור לעיל רשאי הרופא הווטרינר הרשותי להורות על ביצוע המתת חסד בכל עת אם מצבו של החתול מחייב זאת לפי שיקול דעתו המקצועי.
7. קיבל רופא וטרינר רשותי התחייבות מגורם כלשהו, כי באפשרות הגורם לקלוט את החתול אליו בהתאם להנחיות סעיף 5, בתוך פרק זמן סביר, יחזיק בחתול למשך פרק זמן זה.
8. נוכח הרופא הווטרינר הרשותי כי חתול שנתפש והובל למתקן כנ"ל הוא חתול-בית, לא יומת אלא אם הוחזק במשך 10 ימים לפחות.
9. הבחין הרופא הווטרינר הרשותי בפרטים המזהים את בעליו של החתול, ידווח לבעליו על מקום הימצאו של החתול מוקדם ככל האפשר.
10. המתת חתולים, באם תדרש, תבוצע באמצעים שימזערו את הסבל הנגרם לחתולים ובתכשירים רשומים שיאושרו לכך ע"י מנהל השו"ט. המתה תבוצע ע"י הרופא הווטרינר הרשותי או ע"י עובדיו וכן ע"י מי שהוסמך על ידו לכך באישורם של אגף הרוקחות במשרד הבריאות ושל מנהל השו"ט, במתקן מתאים של הרשות, בניהולו של הרופא הווטרינר הרשותי ותחת פיקוחו הצמוד.
11. הרופא הווטרינר הרשותי ינהל רישום מדויק של כל הפעולות שבוצעו על פי נוהל זה ויכלול פרטיו בדיווח החודשי בכתב למנהל הלשכה הווטרינרית המחוזית.

משרד החקלאות ופיתוח הכפר

השירותים הווטרינריים ובריאות המקנה, בית-דגן

נספח א'

תחנת האכלה (חתולי רחוב מואכלים).

א. תנאים להפעלת תחנת האכלה.

- (1) קבלת רשיון הפעלה, שיוטנה בתשלום אגרה סמלית ובעמידה בתנאים המחייבים.
- (2) התחייבות לעיקור החתולים המואכלים תוך שנה מיום קבלת ההיתר וכן עיקורם של החתולים החדשים שמצטרפים לתחנה. עלויות העיקורים יתחלקו בין המאכלים לבין הרשות המקומית.
- (3) החתולים המעוקרים יסומנו על ידי חיתוך קצה אוזן שמאל (לפי המפורט בנספח ב).
- (4) החתולים יחוסנו כנגד כלבת בהתאם להנחיות השו"ט.
- (5) רישום מסודר של קבוצת החתולים.
- (6) התחייבות למתן טיפול רפואי כנדרש. (הכוונה למצבים קיצוניים של סבל לחתול).
- (7) התחייבות לשמירת הניקיון במקום ההאכלה.

ב. מיקום תחנת האכלה.

- (1) תחנת האכלה לא תמוקם במקום בו הפעלתה תגרום מפגע או מטרד למתקן הפועל בו או לתושבים במקום.
- (2) במידה ובמהלך הפעלת תחנת האכלה נוצרת הפרעה לתושבים השכנים יקבע מחדש מיקומה של תחנת האכלה על ידי נציגי המחלקה הווטרינרית המקומית או על ידי נציגי המערך המגשר, על מנת לצמצם את ההפרעה במידת האפשר.

ג. ארגון, שליטה והסברה.

- (1) ועדה מתמדת:
מנהל השירותים הווטרינריים יקים וועדה מתמדת, שתעסוק בייעוץ ובמעקב אחר יישום נוהל טיפול בחתולי רחוב.
מערך מגשר:
- (2) ראש הרשות המקומית יקים מערך מגשר שיורכב מנציגי הרשות המקומית, המשרד לאיכות הסביבה, נציג ארגון "נוח" והרופא הווטרינר הרשותי. תפקידיו המערך המגשר יהיו:
(א) הסברת חשיבות תחנות ההאכלה לחתולים, למאכלים ולתושבים.
(ב) הסדרת מיקום התחנה והסברת חשיבות השמירה על ההיגיינה במקום ומניעת ההפרעה האפשרית לשכנים.
(ג) גישור ופישור כבמידת האפשר בכל מקרה של סכסוך על רקע ההאכלה בין השכנים למאכלים.
- (3) הדרכה וסיוע:
(א) הדרכת המאכלים בנושאי הזנה, טיפול רפואי וייעוץ התנהגותי.
(ב) מכירת מזון מוזל למאכלים.
(ג) מתן טיפולים רפואיים מוזלים (לרבות ניתוחי עיקור).